Ks. prof. dr hab. Zbigniew Wanat
Wydział Teologiczny
Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Recenzja w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego księdzu doktorowi Januszowi Podzielnemu

W związku z uchwałą Rady Naukowej Uniwersytetu Opolskiego z dnia 29 października 2020 r. w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego księdzu doktorowi Januszowi Podzielnemu przedstawiam recenzję dorobku naukowego Habilitanta. Zgodnie z art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 r. poz. 1668) określającym warunki nadania stopnia doktora habilitowanego, recenzja zawiera ocenę całości dorobku naukowego: publikacji, ze szczególnym uwzględnieniem głównego osiągnięcia wskazanego przez Habilitanta, jego aktywności dydaktycznej, popularyzującej naukę i organizacyjnej oraz wniosek końcowy.

I. Ocena działalności publikacyjnej

Ks. dr Janusz Podzielny, adiunkt w Katedrze Bioetyki Teologicznej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego, przedstawił do oceny następujący dorobek publikacyjny: książkę wskazaną jako główne osiągnięcie naukowe pt. *Praca ludzka w ujęciu ewangelickiej (luterańskiej) etyki teologicznej*, Opole 2020 oraz 3 monografie naukowe: *Wizja małżeństwa w świetle ewangelickiej etyki teologicznej*, Opole 2011 (wydana drukiem rozprawa doktorska), *Kryzys w świecie. Kryzys w Kościele*, Opole 2020 (współautor), *Etos pracy drogą dojrzewania człowieka*, Opole 2017 (redaktor naukowy), 13 rozdziałów opublikowanych w wieloautorskich monografiach naukowych, 15 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, 17 recenzji i omówień książek, 2 tłumaczenia artykułów i 15 sprawozdań z konferencji naukowych.

1. Monografia – główne osiągnięcie naukowe

Jako główne osiągnięcie ks. Janusz Podzielny wskazał monografię pt. *Praca ludzka w ujęciu ewangelickiej (luterańskiej) etyki teologicznej*, wyd. Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego UO, Opole 2020. We wstępie, który zawiera wszystkie elementy klasycznego wprowadzenia do rozprawy naukowej, jasno sformułował założenia metodologiczne. Dostrzegając liczne i coraz to nowe problemy, które pojawiają w związku z ludzką pracą, wyraża przekonanie, że intersującą odpowiedź na współczesne wyzwania w tym obszarze proponuje ewangelicki etos pracy – ciągle mało znany w Polsce. Dlatego celem jego książki jest „ukazanie szeroko rozumianego zagadnienia pracy człowieka w aspekcie, jaki wyznacza etyka Kościołów ewangelickich (luterańskich)" (s. 12). Wyjaśnia przy tym, że „w ewangelickiej etyce teologicznej chodzi [...] o trzy podstawowe punkty odniesienia: Biblię, credo Kościoła oraz znaki czasu, co ma zasadnicze znaczenie, gdy idzie o omówienie każdej szczegółowej kwestii etycznej, w tym także ewangelickiego etosu pracy" (s. 13). Po wskazaniu na niezbyt liczne opracowania w języku polskim, jasno i precyzyjnie prezentuje bogaty materiał źródłowy, niemal w całości dostępny przede wszystkim w języku niemieckim, który zostanie poddany analizie, systematyzacji, a ostatecznie syntetycznie zaprezentowany. Konsekwencją przyjętych założeń i wyznaczonego celu jest struktura monografii, która składa się z trzech rozdziałów, podzielonych na jasno sformułowane punkty

RPW/4/2021 P
Data:2021-01-04

i podpunkty. „Układ ten uwarunkowany jest w dużej mierze przez tradycję ewangelickiej rozprawy teologicznej, w której formułowanie sądów winno być poprzedzone odwołaniem się do materiału biblijnego oraz własnego dziedzictwa, w szczególności zaś do fundamentalnych założeń Ojca Reformacji – Marcina Lutra" (s. 15). Podkreślam na wstępie to metodologicznie uporządkowane podejście, bo ono w zasadniczy sposób wpływa na owocność i jakość pracy badawczej.

Ze względu na priorytetowe znaczenie Pisma Świętego w teologii ewangelickiej (zasada *sola scriptura*) rozdział pierwszy monografii ukazuje biblijny fundament refleksji nad pracą ludzką. Ks. Podzielny – korzystając z opracowań teologów ewangelickich, opublikowanych najczęściej w j. niemieckim – przedstawia biblijne rozumienie pracy najpierw w ujęciu starotestamentalnym, szczególnie wydobywając z niej obecność blasków i cieni, a następnie ukazuje wizję pracy obecną w Ewangelii i listach św. Pawła Apostoła. W sposób syntetyczny przedstawia zagadnienia dotyczące pracy, na które wskazują teologiczne perspektywy: stworzenia, upadku i odkupienia. Wydobywa szczegółowe akcenty dotyczące aktywności Boga i człowieka, rozłożone inaczej w tradycji kapłańskiej, niż w tradycji jahwistycznej. Według tej pierwszej człowiek stworzony na obraz i podobieństwo Boga, korzystając z darów rozumu i wolnej woli, realizuje swoje panowanie nad ziemią i innymi stworzeniami poprzez pracę. Praca staje się niezbędnym elementem powołania człowieka, który poprzez twórczą aktywność w stworzonym dla niego świecie urzeczywistnia swoje podobieństwo do Stwórcy. W tym kontekście Habilitant wyjaśnia sens związanego z pracą odpoczynku, szerzej analizując znaczenie siódmego dnia w biblijnym opisie stworzenia, dnia świątecznego, czyli szabatu. Akcent wyraźnie położony na relację człowieka ze swoim Stwórcą, na łączące ich przymierze, nakazuje dostrzegać w pracy nade wszystko Boży dar – szansę twórczego osobowego rozwoju człowieka, a nie traktować ją jedynie jako karę czy przekleństwo, z powodu trudu, który jej towarzyszy. Także w biblijnym ujęciu odpoczynku po pracy chodzi nie tyle o uwolnienie człowieka od obowiązku pracy, ile raczej o uwolnienie samej pracy od ciążącego na niej piętna przymusu.

W świetle wypowiedzi ksiąg prorockich i mądrościowych ks. Podzielny przedstawił m.in. eschatologiczny wątek spojrzenia na pracę w perspektywie starotestamentalnej. W ten sposób obok widocznych cieni związanych z trudem pracy i pokusą traktowania jej jako swego rodzaju kary, pojawia się zapowiedź nowego stworzenia – pełna blasku obietnica zebrania obfitych owoców pracy, długotrwałej radości z zebranych plonów. Mówiąc bardziej współczesnym językiem, Stary Testament zapowiada radość z odniesionego sukcesu zawodowego, który jest efektem wysiłku i Bożego błogosławieństwa. Ostatecznie prowadzi jednak ku wizji zdecydowanie wykraczającej poza sytuację aktualnie znaną człowiekowi. Zwłaszcza prorok Amos zapowiadając czasy niewyobrażalnej płodności ukazuje pełnię egzystencji ludzkiej, która przypomina tę z raju u początku stworzenia.

Analiza perykop ewangelicznych, które odnoszą się do pracy, pozwala dostrzec zasadniczą różnicę w pojmowaniu tej specyficznie ludzkiej aktywności przez dominującą wówczas kulturę grecko-rzymską. W świetle Ewangelii praca, zwłaszcza fizyczna, nie jest już wyłączną domena niewolników lub ludzi niewykształconych. Fundamentem ewangelicznego ujęcia jest sposób, w jaki Jezus Chrystus sam nazywany cieślą lub synem cieśli, przeżywa własną aktywność nauczyciela i jak odnosi się do ludzi różnych profesji, którzy Mu towarzyszą lub których spotyka (rybacy, pasterze, rolnicy, celnicy). Zwłaszcza w świetle opisów tych spotkań, a także Jezusowych przypowieści Habilitant zarysowuje ewangeliczny etos pracy ludzkiej, wskazując m.in. na uczciwość, rzetelność i ofiarność w jej wykonywaniu. W interesujący sposób omawia m.in. znaczenie pracy pasterzy – to jeden z przykładów dowartościowania profesji społecznie niedocenianej – wierząc je z genezyjską tradycją troski człowieka o stworzenie.

Skupiając się dalej na obrazach aktywności Jezusa ks. Podzielny wydobywa ich metaforyczne znaczenie, które odnosi się do duchowego powołania wszystkich chrześcijan jako Bożych współpracowników, angażujących się na wzór Chrystusa na rzecz Królestwa Bożego. Jedną z ważnych ilustracji jest pełne pokory i uniżenia umywanie nóg uczniom podczas Ostatniej Wieczerzy, które wyraża pełne miłości oddanie, by ostatecznie oczyścić – zbawić wszystkich ludzi poprzez ofiarę Krzyża. Naśladowanie tego przykładu oznacza dla uczniów Jezusa nie tylko gotowość do męczeństwa, ale także do podejmowania codziennych trudów, wytrwałego wypełniania zwyczajnych obowiązków, traktowanych jako posługa miłości wobec Boga, bliźnich i siebie samego. Praca jako istotny element życiowej drogi człowieka wiąże się jednocześnie z obietnicą dobroci Boga, który ostatecznie zatroszczy się o swoich współpracowników. Ewangelia jasno ukazuje powołanie uczniów Chrystusa do naśladowania Go w radykalnym zaufaniu Bożej miłości i opiece. W jej świetle spojrzenie na pracę uwolnione jest od skrajności: z jednej strony od przyzwolenia na beztroskę czy próżniactwo, a z drugiej od obsesyjnego zamartwiania się o materialną sferę życia. Jej wartość zależy przede wszystkim od tego, czy służy Królestwu Bożemu oraz jest wyrazem zaufania Bożej Opatrzności.

Ponieważ ewangeliccy teologowie w zróżnicowany sposób ukazują biblijny obraz pracy, na co ks. Podzielny zwrócił uwagę w rozdziale I, dlatego kolejny rozdział monografii poświęcił w całości na przedstawienie teologiczno-etycznej refleksji Marcina Lutra na temat pracy. Wykład Ojca Reformacji, stanowiący punkt odniesienia dla tradycji ewangelickiej, wpisał w nurt refleksji nad chrześcijańskim etosem pracy. Dlatego najpierw przedstawił teologiczno-historyczne uwarunkowania namysłu Lutra odnośnie pracy. Pierwszy element tych uwarunkowań to przypomnienie poglądów – potrzebne, ale nie zawierające jakiegoś novum – starożytnych i średniowiecznych teologów chrześcijańskich. W ramach tego zarysu przedreformacyjnego nauczania Kościoła na temat pracy ludzkiej Habilitant odwołał się do *Didache*, Tertuliana, wybranych Ojców Kościoła (św. Klemens Rzymski, św. Klemens Aleksandryjski, św. Jan Chryzostom, św. Augustyn), św. Benedykta z Nursji, św. Franciszka z Asyżu, św. Bonawentury i wreszcie św. Tomasza z Akwinu, słusznie poświęcając jego myśli nieco więcej miejsca.

Drugim elementem uwarunkowań refleksji Lutra odnośnie pracy, było jego osobiste doświadczenie, które ukształtowało poglądy na ten temat. Ks. Podzielny w interesujący sposób szkicuje życiorys Ojca Reformacji, akcentując różne elementy związane z pracą jego rodziców, a potem jego samego. Pobudza przy tym wyobraźnię czytelnika poprzez odwołanie się do pewnych szczegółów, jak np. skromne pod względem materialnym dzieciństwo ilustruje obrazem matki zbierającej w lesie drewno na opał i dźwigającej je na plecach do domu. Wśród przypomnianych momentów zwrotnych jego życiowej drogi – gdy sytuacja materialna poprawiła się na tyle, by Marcin Luter mógł uczyć się i studiować – jest decyzja o rezygnacji ze studiów prawniczych. Luter musiał ją bowiem skonfrontować z poglądami i postawą rozczarowanego ojca, który inaczej widział przyszłość syna. Jak zauważa Habilitant, ojciec Reformatora Hans Luder może być uznany za typ człowieka czasów nowożytnych, dla którego awans społeczny rodziny jest ważniejszy od ofiary składanej Bogu na drodze życia zakonnego. Gdy ostatecznie porzuci to życie i – zgodnie z głoszonymi poglądami – sam się ożeni, kwestia pracy traktowanej z ogromnym szacunkiem jako powołanie, pracy służącej utrzymaniu rodziny, nabywaniu własności i bogaceniu się, stanie się codziennością w aspekcie praktycznym. Doświadczenie to znajdzie swoje odbicie w poglądach, które ks. Podzielny usystematyzuje w drugiej części omawianego rozdziału monografii.

Paragraf poświęcony na prezentację istotnych elementów Lutrowego etosu pracy to kolejny fragment monografii potwierdzający nie tylko twórcze spojrzenie na podjęty temat, ale także pracowicie wykorzystane zdolności analityczne oraz umiejętność zwięzłego prezentowania najważniejszych efektów i wniosków płynących z tych analiz. Trzeba to

zdecydowanie podkreślić mając na uwadze fakt, że w pisarskiej twórczości Lutra temat pracy został poruszony w około 1800 miejscach, ale nie był przez niego usystematyzowany, podobnie jak wiele innych zagadnień moralnych, które ukazywał w świetle Słowa Bożego. Proponując uporządkowanie zagadnienia pracy Habilitant zwraca najpierw uwagę na wolność jako podstawę refleksji etycznej Lutra. Ona bowiem, zdaniem Reformatora, powinna stanowić fundament wszelkiej działalności człowieka, w tym także jego pracy. Jej źródłem jest wiara prowadząca do zjednoczenia z Chrystusem. Człowiek po to staje się wolny od przymusów i ograniczeń, aby swoim życiem i pracą, które traktuje jako służbę bliźniemu, wielbić Boga. Tak rozumiana wolność jest nade wszystko wolnością ku działaniu, zwłaszcza ku służbie, która stanowi o jej chrześcijańskiej specyfice. Ostatecznie zaś relacyjne ujęcie wolności nie tylko sprzeciwia się bierności i pasywności, ale przede wszystkim ukazuje jej cel – spełnienie poprzez miłość i miłosierdzie.

W kontekście tych fundamentalnych stwierdzeń ks. Podzielny ukazuje pracę jako służbę i dziękczynienie. Takie spojrzenie wiąże – ze względu na zepsucie ludzkiej natury na skutek grzechu pierworodnego – z koniecznością przezwyciężania dwóch skrajności: z jednej strony lenistwa i próżniactwa, a z drugiej strony przekonania o własnej samowystarczalności. Wynika to z Bożego przykazania i porządku, jaki Stwórca wpisał w świat, a także z reformacyjnego nauczania o pierwszeństwie łaski (*sola gratia*). Stąd wykonywanie pracy w sposób pilny, sumienny, uczciwy i solidarny społecznie należy traktować jako wyraz radosnej służby Bogu i bliźniemu, a jej owoce wiązać nade wszystko z dobrocią i błogosławieństwem Boga. Z takim ujęciem nie da się pogodzić tzw. kultu pracy, ubóstwiania pieniędzy czy stanowisk, które czyni z człowieka niewolnika pracy. Jest ona wprawdzie nierozerwalnie złączona z egzystencją człowieka, ale nie może stanowić jej jedynego sensu. Dlatego w reformatorskiej wizji pracy wybrzmiewa także motyw wdzięczności, zgodnie z którym praca jawi się jako forma wysławiania Stwórcy, modlitwa i hymn na Jego cześć, jako dziękczynienie za dzieło odkupienia i dar nowego życia.

Jako najbardziej charakterystyczny i nowatorski aspekt Lutrowego etosu pracy ks. Podzielny słusznie wskazuje pojmowanie tej ludzkiej aktywności, zwłaszcza wykonywania zawodu, jako Bożego powołania. Przypomina przy tym znaną grę słów obecną w języku niemieckim używanych na wyrażenie zawodu: *Beruf* i powołania: *Berufung*. Wiąże się to z nauczaniem społecznym o tzw. dwóch władzach: świeckiej: *weltlich* i duchowej *geistlich*, którym przyporządkowana jest ludzka egzystencja w życiu doczesnym. W teologii reformacyjnej dotyczy to wszystkich chrześcijan, co spowodowało zakwestionowanie dominującego dotąd odnoszenia pojęcia powołanie (*vocatio*) do osób duchownych. Wśród pewnych szczegółów podkreślonych przez Habilitanta jest fakt, że Luter wskazując na pracę jako zestaw obowiązków wynikający z określonej pozycji społecznej wypowiada się najczęściej w kontekście krytyki powołania duchownego (zakonnego), które sam porzucił na rzecz powrotu do świata. Właśnie życie w świecie jest jego zdaniem stanem „prawdziwie nowotestamentalnym". Dlatego chrześcijanin winie służyć Bogu nie poprzez kontemplację, ale poprzez działalność praktyczną, nie poprzez wycofanie się ze świata, ale poprzez służbę realizowaną w świecie z zaangażowaniem i pasją. W imię wiary w Boga Stwórcę i Jego Opatrzność należy zaakceptować to miejsce w życiu, które On wyznaczył człowiekowi i spełniać rolę Jego współpracownika. Bez wiary bowiem praca, ani żadna ludzka aktywność nie może nabrać charakteru działania dobrego, czynu zasługującego na Boże usprawiedliwienie.

Z takim rozumieniem pracy, jak dodaje ks. Podzielny, Luter łączy postulat dyscypliny w zakresie życia codziennego. Chodzi o to, aby przy pomocy karności i ćwiczeń cielesnych oraz sumiennego wykonywania obowiązków chrześcijanin tak się pilnował, aby dostatek lub próżność nie prowadziły go do grzechu. Natomiast ujmując to pozytywnie, by praca stała się ostatecznie wyrazem chwały Bożej, swego rodzaju formą modlitwy. Stąd, jak podsumowuje

Habilitant, za sprawą Lutra starożytna formuła benedyktyńska: „módl się i pracuj" (łac. *ora et labora*) została w tradycji ewangelickiej zastąpiona sformułowaniami: „módl się pracując" lub „módl się poprzez pracę" (łac. *ora laborans*). Dopełnieniem etycznej refleksji nad pracą są rozważania na temat własności i bogacenia się, które prowadzą do słusznego wniosku, by w duchu wiary troszczyć się o wcielanie w życie Bożej sprawiedliwości, o optymalny podział dóbr oraz dochodów, nie pozwalając na krzywdę czy niedolę bliźniego.

Podkreślając zdecydowanie pozytywną ocenę tej uporządkowanej i zwartej prezentacji najważniejszych elementów teologiczno-etycznej refleksji Ojca reformacji nad pracą muszę zasygnalizować pewien mankament. Otóż, wyraźnie podkreślona we wstępie zbieżność poglądów na temat pracy ludzkiej Marcina Lutra i św. Jana Pawła II zapowiadała pewien wątek porównawczy, który – choć można się go było spodziewać właśnie w tym rozdziale – jednak nawet w minimalnym stopniu się nie pojawił.

Rozdział III monografii stanowi bardzo udane wprowadzenie czytelnika, zwłaszcza tego, który nie miał jeszcze bliższego kontaktu z ewangelicką myślą teologiczno-etyczną, we współczesną etykę pracy. Ta część monografii jest także potwierdzeniem analitycznych zdolności ks. Podzielnego i umiejętności trafnego wyboru istotnych treści prezentowanych czytelnikowi. Dzięki temu może on poznać najpierw koncepcje pracy ludzkiej w ujęciu wybranych teologów i etyków, a następnie ewangelickie dokumenty kościelne na temat pracy. W odniesieniu do czworga wybranych autorów, Habilitant w sposób uporządkowany przedstawia ich poglądy, by ostatecznie wydobyć najważniejsze myśli obecne w ich pojmowaniu pracy. I tak, w prekursorskiej etyce pracy Albrechta Ritschla (1822-1889) podkreśla akcent położony przede wszystkim na koncepcję moralnego wykonywania zawodu, ukierunkowanego na Królestwo Boże. W wieloetapowej twórczości szwajcarskiego teologa Karla Bartha (1886-1968), nazywanego protestanckim Ojcem Kościoła XX w., podkreśla szerokość spojrzenia i definiowania pracy ludzkiej, która zostaje odróżniona od zawodu czy służby i scharakteryzowana zarówno w wymiarze aktywności zewnętrznej, jak i wewnętrznej.

Bardzo intersująca, m.in. ze względu na obecność odniesień do nauczania papieża Jana Pawła II, jest prezentacja poglądów Dorothee Sölle (1929-2003), jedynej kobiety w gronie omawianych teologów, która z charakterystyczną wrażliwością podkreślała normatywny charakter pracy, łączący się z wyrażaniem siebie, odniesieniem do społeczności oraz pojednaniem z naturą. Ks. Podzielny wskazując, że Sölle wprost odnosiła się do encykliki na temat pracy ludzkiej *Laborem exercens*, precyzyjnie pokazuje na jakie wątki zwróciła uwagę ewangelicka teolog. Trochę szkoda, że przy tej okazji nie porównał nieco szerzej jej poglądów z wieloaspektową „ewangelią pracy" Jana Pawła II. Natomiast w odniesieniu do etyki pracy Güntera Brakelmanna (1931-) Habilitant przekonująco podkreślił zagadnienie humanizacji świata pracy i wzywanie Kościoła do podejmowania inicjatyw służących budowaniu zgodnej relacji pomiędzy pracą a życiem człowieka.

Ta ostatnia myśl stanowi wprowadzenie do ostatniego paragrafu monografii, który poświęcony jest omówieniu dokumentów Ewangelickiego Kościoła w Niemczech, największej obecnie i najbardziej prężnej wspólnoty zrzeszającej ewangelików na terenie tego kraju. Bardzo częsta obecność problematyki społecznej w wypowiedziach różnej rangi nakazała najpierw dokonać wyboru tekstów o największym znaczeniu i – co wydaje się najwłaściwsze – możliwie najnowszych. W efekcie czytelnik ma możliwość zapoznać się z zasadniczym przesłaniem dokumentów powstałych w okresie ćwierćwiecza. Główną tematykę poszczególnych dokumentów dobrze oddają tytuły kolejnych podpunktów, nawiązujące do polskiego tłumaczenia tytułów prezentowanych dokumentów: *Dobro wspólne i korzyść własna* (1991), *O przyszłość w solidarności i sprawiedliwości* (1997), *Sprawiedliwe uczestnictwo* (2006), *Działalność gospodarcza* (2008) i *Solidarność i samostanowienie* (2015).

Podsumowując uwagi na temat monografii mogę stwierdzić, że ks. Janusz Podzielny dobrze zrealizował wyznaczony sobie cel. Polską literaturę teologicznomoralną uzupełnił

o ewangelickie rozumienie bardzo ważnego i niezmiennie aktualnego tematu jakim jest ludzka praca. Obok ewidentnego *novum* takiego opracowania na gruncie polskim, godny podkreślenia jest także aspekt ekumeniczny tego typu refleksji teologicznomoralnej. Trzeba z satysfakcją podkreślić, że ks. Janusz Podzielny w istotny sposób wzbogacił dorobek dość elitarnego grona polskich moralistów, którzy podejmują kwestie etyczne w perspektywie ekumenicznej. Ze względu na swój cel monografia ma zasadniczo prezentacyjny charakter. Dobrze spełnia tę funkcję, ukazując najważniejsze elementy refleksji nad pracą ludzką w ujęciu etyki luterańskiej, zarówno w świetle publikacji konkretnych teologów, poczynając od Marcina Lutra – Ojca Reformacji, jak i w świetle oficjalnych dokumentów Ewangelickiego Kościoła w Niemczech. W sposób uporządkowany zostały przestawione nie tylko kwestie podstawowe, ale także liczne szczegółowe zagadnienia, które – omawiane wewnątrz kolejnych podpunktów monografii – mają przemyślaną strukturę. Niewątpliwym walorem są także krótkie posumowania poszczególnych fragmentów rozważań. Na koniec trzeba dodać, że całość treści wrażona została dobrą polszczyzną i – co współcześnie ma także duże znaczenie praktyczne – w sposób zwarty, nieprzegadany.

2. Pozostałe publikacje

Na dorobek publikacyjny ks. Janusza Podzielnego, obok omówionej wyżej monografii, składa się także wydanie wspólnie z innymi autorami monografii pt. *Kryzys w świecie. Kryzys w Kościele*, Opole 2020 oraz redakcja naukowa monografii pt. *Etos pracy drogą dojrzewania człowieka*, Opole 2017. Obie publikacje mają wysoki walor naukowy, a jednocześnie są potwierdzeniem – zwłaszcza monografia, której Habilitant był redaktorem – dobrej umiejętności współpracy naukowej. Wydany drukiem został także doktorat ks. Podzielnego pt. *Wizja małżeństwa w świetle ewangelickiej etyki teologicznej*, Opole 2011.

Ważnym elementem składowym dorobku ks. Podzielnego jest 28 artykułów (27 opublikował po uzyskaniu stopnia doktora), które ukazały się w czasopismach i monografiach wieloautorskich. Tworzą one kilka grup zagadnień, które wskazują na obszary zainteresowań naukowych Habilitanta. Jest to najpierw ewangelicka wizja małżeństwa, stanowiąca rozwijanie problematyki podjętej w doktoracie, która dochodzi do głosu w artykułach: *Odpowiedzialne rodzicielstwo w ujęciu ewangelickiej etyki teologicznej*, w: *Wychowanie seksualne w rodzinie i w szkole*, red. K. Glombik, Opole 2010, s. 283-290; *Spowiedź w tradycji luterańskiej*, w: *Sakrament pokuty wobec problemów współczesności*, red. K. GLOMBIK, Opole 2011, s. 99-112; *Homosexuelle Paare in der Sicht der Evangelischen Kirche in Deutschland*, „Studia Oecumenica" 13 (2013), s. 223-231; *Dyskusja wokół eutanazji w ramach Ewangelickiego Kościoła w Niemczech (EKD)*, „Studia Oecumenica" 15 (2015), s. 151-165; *Ewangelickie oraz katolickie nauczanie o antykoncepcji jako sporny obszar dialogu ekumenicznego*, „Studia Oecumenica" 18 (2018), s. 317-332.

Problematyka ta pojawia się także w szerszym kontekście także w artykułach: *Sport i etos chrześcijański*, w: *Euro 2012 – w poszukiwaniu wartości*, red. J. Kostorz, Opole 2012, s. 65-79; *Sporty ekstremalne – próba oceny moralnej*, w: *Aksjologiczny wymiar sportu. Olimpiada wiedzy i wartości w sporcie*, red. Z. Borysiuk, J. Kostorz, Opole 2014, s. 211-222; *Ekologia w myśli chrześcijańskiej*, w: *Konsekwencje wiary. Wykłady otwarte zorganizowane w okresie Wielkiego Postu 2014*, red. M. Worbs, Opole 2014, s. 161-180; *Okaleczenie żeńskich narządów płciowych (FGM). Próba oceny moralnej*, w: *Hl'adanie osobnej identity biblického človeka prichádzajúceho do pluralitnej spoločnosti 21. Storočia. Zborník príspevkov Týždňa etiky: medzinárodnej vedeckej konferencie a aktivít IAEAS v šk. roku 2013/14 konanej dňa 8. – 9. Apríla 2014*, red. I.M. Szaniszló, S. Falat, Prešov 2014, s. 236-249; *Gender als Herausforderung für Anthropologie, Politik und Familie laut ausgewählter polnischer Moraltheologen*, „Family Forum" 6 (2016), s. 189-201.

Odrębną grupę tematyczną stanowią artykuły podejmujące problematyką biblijną, zwłaszcza znaczenie Pisma Świętego w ewangelicyzmie oraz w katolickiej teologii moralnej: *Autorytet Biblii w tradycji ewangelickiej*, „Śląskie Studia HistoryczneTeologiczne" 44 (2011) z. 1, s. 142-148; *Biblische Grundlagen der Moraltheologie in der Sicht der neuesten Dokumente der Päpstlichen Bibelkommission*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego" 36 (2016) nr 2, s. 63-76.

Obecne zainteresowania Habilitanta koncentrują się wokół zagadnień etyki społecznej i gospodarczej, czego wyrazem są publikacje na temat patriotyzmu, a także pracy człowieka, zwłaszcza w jej ewangelickim kontekście: *Der Einfluss der Arbeitsmigration auf die Situation von Ehe und Familie im Raum Oppeln*, w: *Społeczna odpowiedzialność i duszpasterstwo w mobilnym świecie. Gesellschaftliche Verantwortung und Pastoral in einer mobilen Welt*, red. M. Worbs, R. Zwick, Opole 2016, s. 41-54; *Ewangelickie podstawy odpowiedzialnego podejścia do świata pracy*, w: *Etos pracy drogą dojrzewania człowieka*, red. Tenże, Opole 2017, s. 109-120; *Praca jako powołanie. Istotne elementy luterańskiego etosu pracy*, „Studia Oecumenica" 17 (2017), s. 221-231; *Poglądy gospodarcze Marcina Lutra*, w: *Reformacja protestancka 1517 roku. Spory o dziedzictwo*, red. C. Lipiński, W. Brylla, Wrocław 2018, s. 109-118; *Christliche Gestalt des Patriotismus aus der Sicht der Polnischen Bischofskonferenz*, „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne" 51 (2018) z. 2, s. 426-434.

Wśród publikacji ks. dra Podzielnego jest także 17 recenzji i omówień książek, 2 tłumaczenia artykułów i 15 sprawozdań z konferencji naukowych. Cały przedstawiony w tym punkcie recenzji element dorobku naukowego oceniam pozytywnie. Jest on znaczący nie tylko od strony ilościowej, ale także zróżnicowany tematycznie, i wyraźnie potwierdza dokonujący się rozwój naukowy Habilitanta.

II. Ocena działalności dydaktycznej

Analiza działalności ks. Janusza Podzielnego w obszarze dydaktyki (Autoreferat, 6; Załącznik nr 5/II/12/A oraz nr 5/II/9) pozwala pozytywnie ocenić jego dotychczasowe osiągnięcia i stwierdzić, że spełniają one ustawowe wymagania. Wystarczy uważnie zapoznać się z długą listą zajęć prowadzonych przez Habilitanta, zarówno w macierzystej uczelni – Uniwersytecie Opolskim, realizowane na kierunku teologia i na kierunku nauki o rodzinie, jak i w innych ośrodkach akademickich, z którymi współpracuje lub współpracował, zwłaszcza zagranicznych: Wydział Teologii Katolickiej Uniwersytetu Wiedeńskiego (Austria), Wydział Teologiczny Katolickiego Uniwersytetu w Rużomberku z siedzibą w Koszycach (Słowacja) i Wydział Teologii Prawosławnej Uniwersytetu Babeşa i Bolyaia w Klużu-Napoce (Rumunia).

III. Ocena działalności popularyzującej naukę

Pozytywnie oceniając działalność popularyzują naukę należy najpierw zauważyć, że ks. Janusz Podzielny wielokrotnie w sposób czynny brał udział w konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych (Autoreferat, 6; szczegółowy wykaz tytułów, miejsca i daty 14 wystąpień zawiera Załącznik nr 5/II/6).

Innym ważnym aspektem działalności popularyzującej naukę jest organizacja konferencji naukowych. Także w tym obszarze ks. Podzielny może pochwalić się swoimi dokonaniami. Siedmiokrotnie był zaangażowany w organizację konferencji naukowych w Opolu, w tym jako główny organizator Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej: „Etos pracy drogą dojrzewania człowieka" (Opole, 18.05.2016 r.) oraz członek komitetów organizacyjnych sympozjów o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym, przygotowanych przez Katedrę Bioetyki i Etyki Społecznej, a także przez Katedrę Teologii Moralnej i Duchowości na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Opolskiego (szczegółowy wykaz

konferencji zawiera załącznik nr 5/II/7). Jego zaangażowanie organizacyjne polegało także na tłumaczeniu z języka niemieckiego na polski wykładów i wystąpień zaproszonych gości.

Ponadto Habilitant kilkakrotnie angażował się w realizację szkół letnich, organizowanych na Wydziale Teologicznym UO w ramach programu CEEPUS (*Central European Exchange Program for University Studies*)

Wspomnieć należy także o niektórych innych inicjatywach ks. Podzielnego podejmowanych na rzecz popularyzacji nauki. Były to wykłady w Diecezjalnym Katolickim Uniwersytecie Ludności Wiejskiej w Opolu, prelekcje podczas Wielkopostnych Wykładów Otwartych w Opolu, referaty dla katechetów i studentów na terenie diecezji opolskiej i gliwickiej, lekcje otwarte w szkołach średnich czy też audycje i wywiady w Radiu Plus Opole, Radiu Doxa oraz w TVP Opole (szczegółowe informacje zawiera załącznik nr 5/II/13).

IV. Ocena działalności organizacyjnej

Oceniając działalność organizacyjną ks. Janusza Podzielnego chciałbym nade wszystko podkreślić jego zaangażowanie na rzecz Uniwersytetu Opolskiego (Autoreferat, 6). Siedmiokrotnie był sekretarzem Komisji Rekrutacyjnej na Wydziale Teologicznym UO (2010-2012 oraz 2013-2018), kilkukrotnie pełnił obowiązki opiekuna roku (teologii katechetyczno-pastoralnej oraz kapłańskiej), a także protokolanta Rady Wydziału Teologicznego UO (w tym trzykrotnie podczas kolokwiów habilitacyjnych). Był również członkiem Wydziałowej Komisji ds. Oceny Doskonalenia Jakości Kształcenia, Rady Instytutu Nauk o Rodzinie, Rady Programowej dla kierunku teologia. Od 2018 r. jest przewodniczącym Rady Programowej dla kierunku nauki o rodzinie. W tym czasie przygotował dla studiów I oraz II stopnia z nauk o rodzinie nowe efekty kształcenia, zgodne z Polską Ramą Kwalifikacji (2016/2017), a także dostosował programy studiów na tych kierunkach do postanowień Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* oraz Zarządzenia nr 68/2018 Rektora Uniwersytetu Opolskiego (2018/2019). Obecnie jest także członkiem Senackiej Komisji ds. Kadry Naukowej i Zatrudnienia Uniwersytetu Opolskiego; koordynatorem kierunku nauki o rodzinie na Wydziale Teologicznym UO; wydziałowym koordynatorem ds. ECTS oraz KZO (kursów zmiennych ogólnouczelnianych), koordynatorem ds. programu ERASMUS dla kierunku nauki o rodzinie; członkiem Zespołu ds. studiów krótkoterminowych na Wydziale Teologicznym UO oraz członkiem Rady Instytutu Nauk Teologicznych UO. Natomiast poza uczelnią jest członkiem bazy ekspertów zewnętrznych Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA). Wszystko to świadczy o dużych umiejętnościach i doświadczeniu w zakresie powierzanych funkcji, a jednocześnie o zaufaniu przełożonych i współpracowników.

Obok omówionych wyżej dokonań organizacyjnych ks. Podzielnego należy także wskazać na jego zaangażowanie w wydawanie periodyków naukowych Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego. W latach 2014-2017 należał do kolegium redakcyjnego czasopisma „Przegląd Piśmiennictwa Teologicznego" w zakresie katolickiej nauki społecznej. Od 2015 r. jest sekretarzem redakcji czasopisma „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego". Ponadto współpracuje jako recenzent wydawniczy z następującymi czasopismami naukowymi: „Roczniki Teologiczne" (Lublin), „Teologia. Kultura. Społeczeństwo. Czasopismo Koła Naukowego Teologów KUL" (Lublin); „Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne" (Katowice) oraz „Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja" (Zagrzeb). Informacje te w pozytywny sposób dopełniają obraz zaangażowania organizacyjnego Habilitanta i potwierdzają możliwości dalszego rozwoju także w tym aspekcie działalności naukowej.

V. Wniosek końcowy

Po wnikliwym zapoznaniu się z dokumentacją dotyczącą postępowania o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk teologicznych ks. dr. Januszowi Podzielnemu i dokonaniu przedstawionej wyżej oceny całości jego dorobku naukowego **stwierdzam, że ks. dr Janusz Podzielny spełnił wszystkie wymagania wskazane przez art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018 r. poz. 1668).** Zarówno jego dorobek publikacyjny, stanowiący istotny wkład w rozwój polskiej teologii moralnej, jak i w wysokim stopniu spełnione kryteria dotyczące działalności dydaktycznej oraz organizacyjnej i popularyzującej naukę, bez wątpienia zasługują na wysoką ocenę. **Dlatego z całym przekonaniem popieram wniosek ks. dra Janusza Podzielnego o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego przez Radę Naukową Uniwersytetu Opolskiego.**

Mosty k. Rewy, 28.12.2020 r.

x. Zbigniew Varnet